

101478

På feil side

SAMFUNNSLIV

15/3. 1992

 AV HANS OLAVSEN

*Kjell Fjørtoft:
På feil side
Den andre krigen
Gyldendal
Norsk Forlag 1991*

I sin nye bok behandler Kjell Fjørtoft de viktige politiske begivenheter i tidsrommet primo juni til primo oktober 1940. Han slår fast en rekke urokkelige kjensgjerninger: Da Nygaardsvold-regjeringen forlot Tromsø 7. juni, hadde den ingen umiddelbare planer om å fortsette krigføringen mot Tyskland. Den såkalte Elverums-fullmakten er aldri vedtatt. Avtalen som ble inngått i Trondheim 10. juni, er en *kapitulasjons*avtale. Han skriver videre en god del om de norske tropper som helt frem til oktober 1940 var stasjonert i Øst-

Finnmark, og som etter ordre fra general Otto Ruge ble forsøkt utvidet til en norsk offiserskole. Ruges sterke anmodning til offiserene om å gi sitt æresord på at de ikke påny skulle ta opp kampen mot tyskerne, blir også grundig behandlet, likeledes de sterke motsetninger innenfor Nygaardsvold-regjeringen de første måneder.

Tyngden av boken dreier seg imidlertid om de ynkelige riksrådsforhandlingene, og her er Fjørtoft spesielt lite nådig overfor høyesterettsjustitiarius Paal Berg, som han beskylder for rent dobbeltspill. Fjørtoft er heller ikke nådig mot biskop Eyvind Berggrav, som også gjorde en slett figur. Nytt for meg er et hyrdebrev der Berggrav klart sier at eksilregjeringens lover og forordninger ikke binder det norske folk.

Mange hevder jo at Quisling var en dårlig praktisk politiker. Av Fjørtofts bok fremgår det imidler-

tid tydelig at Quisling i dette tidsrommet spilte Terboven helt ut over sidelinjen, til tross for at Terboven forsøkte å forvise Quisling til Tyskland.

På ett punkt må jeg protestere på det mest energiske. Med en tysk «Akten-Notiz» av 21. juli 1940 (den kan være skrevet av Alfred Rosenberg) hevder Fjørtoft at Axel Stang før sin oppnevning som statsråd lovet Terboven å innordne Arbeidstjenesten i SS. Her er Fjørtoft alt for ukritisk. Det dreier seg om en «Akten-Notiz» som er ment å skade Terboven, og man har vel ikke vært for nøye med argumentene. Faktum er at Stang aldri innordnet Arbeidstjenesten i SS og heller ikke gjorde noe forsøk på det. Dessuten: De som sto Axel Stang nær — og det gjorde jeg — vet at han var uhyre skeptisk overfor Himmlers og Allgemeine SS' politikk og gjorde alt han kunne for å bekjempe den.

Med dette lille unntak anbefales boken på det beste.